



**Mehmet ÖZBAŞ<sup>1</sup>**

## **ORTAÖĞRETİM SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL MEMNUNİYETİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ<sup>2</sup>**

### **Özet**

Bu araştırmanın amacı, lise son sınıf öğrencilerinin okullarında aldıkları eğitim hizmetlerinin niteliğine ilişkin memnuniyet düzeylerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma, Erzincan Anadolu Lisesi son sınıfında öğrenim görmekte olan, “sayısal” ve “eşit ağırlık” alanlarından öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma, karşılaştırma türden betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya 2015-2016 Öğretim Yılı’nda, 71 öğrenci katılmıştır. Araştırma sürecinde, araştırmacı tarafından geliştirilen “Lise Son Sınıf Öğrencileri Okul Memnuniyet Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma ölçeği ön uygulama sonuçlarına dayalı olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin çok faktörlü bir yapıda olduğu saptanmış; faktörlerce açıklanan toplam varyansın % 46,332; Cronbach Alpha güvenirlik kat sayılarının ise .813 ile .918 arasında değiştiği görülmüştür. Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin okullarını en etkili buldukları faktörün “öğrenci tanıma ve öğrenci merkezli öğretim hizmetleri” olduğu bulgulanmıştır. Öğrencilerin okullarını yetersiz buldukları faktörün ise “öğrenci kişisel gelişim hizmetleri” olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler, okullarının öğrenci merkezli, bireysel öğretim hizmetlerini memnuniyet verici bulmaktadır. Araştırma sonuçları, ortaöğretim son sınıflarda, bilişsel akademik rekabete dayalı öğrenci merkezli bireysel öğretimin önemsendiğini göstermiştir. Herkesin öğrenmesini ve eşitliği önemseyen sınıf içi yaşantılara dayalı akademik sosyal öğretimin etkili bir yönetsel anlayışla yeterince gerçekleştirilemediği saptanmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Ortaöğretim, Ortaöğretim Son Sınıf, Zorunlu Eğitim, Zorunlu Ortaöğretim, Öğrenci Memnuniyeti.

## **VIEWS OF SECONDARY EDUCATION FINAL GRADE STUDENTS UPON SCHOOL SATISFACTION**

### **Abstract**

The purpose of this study was to reveal satisfaction levels of high school final grade students related to the quality of the educational services they had in their schools. The research was carried out with the students in “numerical” and “equally weighted” fields studying at final grade of Erzincan Anatolian High School. This research was a descriptive study on comparative model. Totally 71 students participated into

1 Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, ozbas68@gmail.com

2 Bu çalışmanın bir kısmı, 21-24 Nisan 2016 Tarihleri arasında Antalya-TÜRKİYE’de düzenlenen 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (25. UEBK)’nde, sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

the research in 2015-2016 academic year. During the research process, “High School Final Grade Students School Satisfaction Scale” developed by the researcher developed by the researcher was used. The research scale was developed depending upon the pre-implementation results. The scale was determined to have a multi-factor structure; and total variance explained by the factors was noticed to be 46,332%; and Cronbach Alpha reliability coefficient was specified to vary between .813 and .918. In the research, it was proved that the factor high school final grade students considered as the most efficient was “student identification and student-centered educational services.” The factor students considered their schools as inadequate was noticed to be “student personal development services.” According to the research results, students considered student-centered individual educational services as satisfactory. The research results revealed that cognitive academic competition based student-centered individual teaching was regarded in secondary education final grade. It was determined that academic social teaching based upon in-class experiences that regarded learning and equality of anyone was not actualized adequately through an efficient administrative approach.

**Keywords:** Secondary Education, Secondary Education Final Class, Compulsory Education, Compulsory Secondary Education, Student Satisfaction.

## GİRİŞ

Türk eğitim sistemi içerisinde, okulöncesi, ilk, orta ve yükseköğretim süreçlerinden, ilk ve ortaöğretim kademeleri, zorunlu eğitim kapsamında yer almaktadır. Demokratik bir ülkede, zorunlu eğitim ihtiyacını yaratan etkenler, daha çok eğitimin toplumsal ve bireysel getirileriyle total toplumsal kalkınmaya sağladığı katkı gücüyle ilgilidir. Zorunlu eğitim hem devlet hem de özel öğretim kurumlarının, bütün kamuoyuna, niteliği konusunda hesap verilmesi gereken bir eğitim uygulamasıdır. Bu eğitimden yararlanan tarafların, özellikle öğrencilerin okullarının, kendilerine sağladığı akademik, sosyal, kişisel, kültürel, ekonomik, politik, sportif, sanatsal vb. imkânlardan ne derece memnun olduklarının; çok yönlü ve geniş kapsamlı araştırmalarla saptanması gerekir. Zorunlu eğitim kademelerinden biri olan, ortaöğretimde, eğitim hizmetlerinin niteliğini, ortaya çıkarabilmenin en önemli yollarından biri, öğrencilerin, kendilerine sağlanan eğitim hizmetlerini ne derece memnuniyet verici bulduklarının belirlenmesidir. Bu bağlamda ortaöğretimde, eğitim hizmetlerini memnuniyet ölçüt ve değişkenleri açısından değerlendirebilecek taraflardan biri lise son sınıf öğrencileridir. Çünkü lise son sınıf öğrencileri, okullarından mezun olma durumunda olan ve okullarını eğitim hizmetlerinin niteliği açısından çok yönlü bir şekilde tanıyıp değerlendirebilecek bilgi düzeyine sahip öğrencilerdir.

Bütün öğrenim kademelerinin son sınıflarında olduğu gibi ortaöğretimin son sınıfları da öğrenciler açısından önemli işlevlere sahiptir. Ortaöğrenimini tamamlayan öğrenciler ya yükseköğrenime devam eder ya mesleki yaşam seçeneklerini dener ya da yaşamlarına farklı seçeneklerle devam etmek durumunda kalır. Genel ortaöğretim kapsamında yer alan Anadolu Lisesi son sınıf öğrencileri ise ortaöğrenim sonrası üniversite öğrenimlerine devam eder veya yaşamlarına devam etmek için, yükseköğrenim dışında başka seçenekler arar.

Genel ortaöğretim kapsamında bulunmalarına rağmen, Anadolu ve fen liseleri, ilköğretim süreci sonunda, farklı statü ve rekabet koşulları yanında, akademik bilişsel bir yarışla öğrenci alan okullardır (Bahar, 2009). Ortaöğretimin hangi okul türünde olursa olsun, okullardan beklenen; öncelikle kendilerine yüklenen yasal sorumluluklar çerçevesinde işlevlerini gerçekleştirmeleridir. Türkiye’de ortaöğretimin 2012-2013 Öğretim Yılı’ndan itibaren zorunlu

eğitim kapsamına alınması; bu öğrenim kademesinden beklenen işlevlerin gerçekleştirilmesine daha fazla önem verilmesini gerektirmiştir. Bu bağlamda, öncelikle zorunlu eğitim çağ nüfusunun tamamının; örgün ortaöğretimde okullaşması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Resmi Gazete, 2014). Bu nedenle eğitim yönetiminin işlevleri açısından, başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin, demokratik yönetim bazında, sorumluluk ve yükümlülükleri daha da artmıştır. Aynı zamanda, okul yönetimlerinin demokratik yönetim gerekliliklerine ilişkin olarak, hesap verebilirlik ve denetlenebilirlikle ilgili etkililik göstergeleri önemli hale gelmiştir (Babil, 2009; Ivancevich and Matteson, 2002). Bu konuda, eğitim ve okul yönetimleri açısından, ortaya çıkan en önemli yükümlülükler, zorunlu ortaöğretim çağ nüfusunun tamamının, öncelikle örgün ortaöğretimde okullaşmasına ilişkindir.

Okul öncesi eğitim ile ilköğretimde, okul çeşitliliği olabildiğince azdır. Bu kademelerde, genel olarak, resmi ve özel öğretim ile özel eğitim kurumları ve imam-hatip ortaokulları yer almaktadır. Okul çeşitliliği, özellikle ortaöğretimden itibaren artmaktadır. Genel ortaöğretim, mesleki ve teknik, güzel sanatlar ve spor okulları ortaöğretim sürecinde yer almaktadır. Ortaöğretimde hem okul türü hem de farklı okullara bağlı alanlar oldukça yaygınlık göstermektedir. Bu durum, aynı zamanda yönetim uygulamalarında da farklı yaklaşımların dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır. Türk eğitim sisteminde, 2012-2013 öğretim yılına kadar, yalnızca ilköğretimi kapsayan kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına son verilmiş; bu öğretim yılından itibaren ortaöğretime de içine alan 12 yıllık kademeli zorunlu eğitim başlatılmıştır (Resmi Gazete, 2012). Ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamına alınması, yönetim uygulamalarında, eskiye nazaran daha çok şeffaf, hesap verebilir ve denetime açık anlayışların hayata geçirilmesini gündeme getirmiştir. Çünkü tüm ortaöğretim çağ nüfusunun zorunlu eğitimi, bütün kamuoyuna karşı geniş yükümlülükleri ortaya çıkarmıştır.

### **Problem Durumu**

Demokratik yönetsel gerekliliklerle birlikte, ortaöğretim okullarından, öncelikle öğrencilerini sosyalleştirme ve kültürlenmeleri beklenir. Akademik yükümlülükler açısından ise okulların öğrenci ihtiyaçlarını: Bilişsel, duyuşsal ve devinsel faaliyetler sürecinde, sosyal adalet ve eşitlik ilkelerine uygun olarak karşılaması beklenir. Çünkü ortaöğretim, bu çağ nüfusunun tamamı için zorunludur. Bu nedenle eğitim imkânlarından, ortaöğretim çağ nüfusu içerisinde yer alan bütün öğrencilerin “eşitlik ve adalet ilkelerine” uygun olarak yararlandırılması gerekir.

Türkiye’de, kamu yönetimi başta olmak üzere, il ve ilçe milli eğitim müdürlükleriyle Milli Eğitim Bakanlığı’nın resmi ve özel öğretim kurumları arasındaki eşitsizlik ve adaletsizlikleri gidermesi önemlidir. Bu yükümlülüğün, özellikle zorunlu ortaöğretim kapsamında, eğitim ve okul yönetimlerine yüklenecek hesap verebilir ve denetlenebilir uygulamalar ile hayata geçirilmesi gerekir. 2012-2013 Öğretim Yılında başlayıp 2015-2016 Öğretim Yılı’nda, yani içinde bulunduğumuz öğretim yılında, 4 yılı tamamlanacak olan zorunlu ortaöğretimde, özellikle örgün ortaöğretimde, zorunlu ortaöğretim çağ nüfusunun % 100 okullaşma oranına ne derece yaklaşıldığının kamuoyuna, demokratik ve şeffaf yönetim uygulamaları esas alınarak bildirilmesi, hatta hesap verilmesi gerekir. Ancak 2014-2015 Öğretim Yılı eğitim istatistikleri dikkate alındığında (Milli Eğitim Bakanlığı, 2015); Türkiye’de ortaöğretim çağ nüfusu içerisinde yer aldığı halde, ne kadar öğrencinin -örgün öğretim kapsamında değerlendirilmeyen- açık öğretim lisesine devam ettiğinin sayısal ve oransal olarak verilmediği görülmektedir.

Ayrıca bu istatistiksel veriler içerisinde, örgün ortaöğretimde, devamsızlık oranları ile ilgili verilerin de yer almadığı dikkat çekmektedir.

Türkiye’de, 2012-2013 Öğretim Yılından itibaren, ilk ve ortaokulların oluşturduğu ilköğretim gibi ortaöğretim süreci de zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Böylece zorunlu eğitim, ilk ve ortaöğretim düzeylerinin oluşturduğu 4+4+4 şeklinde oluşturulan 3 kademedен meydana gelmiştir. Ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasıyla birlikte, bu kademenin kamusal etkililiğinin sorgulanması açısından önemi daha çok artmıştır. Çünkü ortaöğretim ilk kez 2012-2013 Öğretim Yılından itibaren yasal olarak, zorunlu eğitim kapsamına alınmış; bireysel ve toplumsal getirilerinin olabilecek en üst düzeyde ortaya çıkarılabilmesinin sağlanmasında, okul yönetimlerine önemli yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Bu durum, ortaöğretim okullarının yönetsel faaliyetlerinin amaçlarına uygun olarak değerlendirilmesi zorunluluğunu getirmiştir.

Ortaöğretimde, eğitim hizmetlerinin kalitesi ve amaçlara uygunluğunun ortaya çıkarılabilmesi için, hizmet alan tarafların memnuniyet düzeylerinin saptanması gerekir. Bu durum, etkili yönetsel uygulamalar açısından, sürekli dikkate alınması gereken bir kriterdir (Kırhan, 2009; Özbaş, 2013a; Özbaş, 2013b; Özbaş, 2014). Zorunlu ortaöğretim, kamusal anlamda, eğitimin Türkiye genelinde, bölgelere, illere, ilçelere, okullara, okul türlerine, program çeşitlerine göre, ne düzeyde başarı gösterdiğinin denetimini ve hesap verebilirliğini kamuoyuna açık, şeffaf bir yönetim anlayışıyla bildirilmesini zorunlu kılmaktadır. Kamu okullarıyla özel okullar arasındaki performans düzeylerinin karşılaştırılması ve bu yönde kamu okullarının bulunduğu noktanın açıklanması da daha büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, özellikle 2014-2015 Öğretim Yılında başlayıp devam etmekte olan “Özel Okullar Eğitim ve Öğretim Desteği” (MEB, 2015b)’nin kamu okulları açısından doğurgularının neler olabileceği, özel okul teşviğine karşılık kamusal eğitimde, yönetim ve öğretim hizmetlerinin niteliğinin artırılmasına yönelik olarak, hangi çabaların gerçekleştirildiğinin ortaya konulması gerekir. Devlete ait ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere sağlanan fırsat ve imkânların özel öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere; özellikle kamu tarafından sağlananlarla karşılaştırılması zorunludur. Bu durum, kamusal eğitimin, sosyal adalet ilkesi ile demokratik yönetimin hesap verebilirlik koşullarını ne düzeyde karşıladığını belirlemek için gereklidir. Özel öğretim okulları da kendi aralarında sosyal statü, meşruiyet, öğretim imkânları vb. yönlerden rekabet içerisindedir (Çakar, 2010; Türköz, 2002).

Ortaöğretim sürecini, kamusal ya da özel ortaöğretim bağlamında, açık sistem anlayışıyla ele alıp bütünsel olarak değerlendirdiğimizde, okullarla ilgili memnuniyet değişkenlerini, sosyal, bireysel, kültürel, psikolojik, akademik, bilişsel, duyuşsal, psiko-motor, sezinsel, ekonomik, politik vb. birçok etkeni içerecek şekilde analiz edebiliriz. Bu doğrultuda, öğrencilerin okullarından ne düzeyde yararlandıklarını ortaya koyan memnuniyet odaklı değişkenler: “Öğrenci tanıma ve öğrenci merkezli bireysel öğretim hizmetleri, sınıf içi yaşantılara dayalı sosyal akademik öğretim hizmetleri, kişisel ve sosyal gelişim hizmetleri” şeklinde dört farklı boyutta faktörleştirilebilir (Dızman, 2008; Özbaş, 2009a; Özbaş, 2009b; Özbaş, 2013c). Eğitim hizmetlerinden yararlanan, öncelikli taraflar öğrencilerdir. Öğrencilerin, eğitim hizmetlerinden ne derece faydalandıkları, eğitimin, onların gelişimine ne düzeyde katkı sağladığı, kısaca süreçten hangi oranda memnun oldukları geniş kapsamlı araştırmalara, konu edinilmek durumundadır. Türkiye’de, Milli Eğitim Bakanlığı’nın, özellikle “zorunlu eğitim süreci öğrenci memnuniyet araştırmalarını” destekleyici eğitim politikaları izlemesi önemli bir gereksinimdir. Yukarıda sıralanan işlev, nitelik ve koşulları taşıyan araştırmalar, okul etkililiği yanında,

kamusal eğitim sorumlularının, eğitim yönetimine ilişkin politikalarının değerlendirilmesi açısından önemi son derece büyüktür. Eğitim sisteminde, doğrudan öğrenci memnuniyet durumlarının ortaya çıkarılmasını hedefleyen araştırmaların yetersizliği, bu tür araştırmaların önemini ve bunların geniş kapsamlı bir şekilde yapılmasına duyulan ihtiyacı, daha çok artırmaktadır.

Ortaöğretim hem okul tür ve programlarının çeşitliliği hem de yükseköğretimin temellerini oluşturma işlevleri açısından diğer eğitim süreçlerinden olabildiğince farklı niteliklere sahiptir. Eğitim yönetiminin ortaöğretime ilişkin yükümlülükleri, öncelikle bu kademeye ayrılan kaynakların, özellikle insan kaynaklarının amaçlara uygun kullanılmasını sağlamaktır. Yönetim uygulamalarında etkililikle birlikte, eğitim hizmetlerinden elde edilen ürünlerin verimliliğinin sağlanması da eğitim yönetiminin okullara ilişkin yetki ve sorumlulukları arasında sınıflandırılabilir. Yönetici ve öğretmenlerin, yönetim süreçlerinde etkili performans sergileyebilmeleri ve eğitim, öğretim hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde niteliklerinin artırılması da eğitim yönetiminin temel etkililik göstergelerinden biridir (Arın, 2006; Balkar, 2012; Daniels, 2009; Kıranlı, 2010). Ortaöğretim okullarının yukarıda sıralanan işlevlerine ilişkin bütün bu yetki ve sorumluluklar, Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütü ile birlikte il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerine aittir. 2012-2013 Öğretim Yılı'ndan itibaren zorunlu eğitim kapsamına alınan ortaöğretimde etkililik ve verimliliğin saptanabilmesi önemli bir yönetsel gereksinim olduğu görülmüştür (Resmi Gazete, 2012). Bununla birlikte, ortaöğretimde, hesap verebilir ve şeffaf yönetim uygulamalarının belirlenebilmesi için, eğitim hizmetlerinden yararlananların memnuniyet düzeylerinin araştırılması da gerekir. İşte bütün bu gerekçelerle bu araştırmada, ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin okullarına ilişkin memnuniyet durumlarının bilimsel bir çalışmayla ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda, araştırma problemi aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

- Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin okullarından memnuniyet düzeylerine ilişkin görüşleri nelerdir? Öğrencilerin görüşleri arasında, cinsiyet, öğrenim görülen alan, anne ve baba öğrenim durumu, anne ve baba mesleği ile gelir düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır?

### YÖNTEM

#### Araştırma Modeli

“Ortaöğretim Son Sınıf Öğrenci Memnuniyet Araştırması”, karşılaştırmalı türden, tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Tarama modellenli araştırmalar, bağımlı değişken ya da değişkenlere ilişkin olarak, bağımsız değişkenlerin yol açtığı betimsel etkenleri bütün açıklığıyla ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016; Ekiz, 2016). Araştırmada, ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin okullarının, kendilerine yönelik eğitim hizmetlerinin niteliğini hangi yönde değerlendirdiklerine ilişkin görüşlerinin saptanmasına çalışılmıştır. Araştırma, 2015-2016 Öğretim Yılı'nda, Erzincan Anadolu Lisesi son sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya, Erzincan Anadolu Lisesi'nin “sayısal ve eşit ağırlık alan” türünde öğrenim gören, 12. Sınıf öğrencilerinin oluşturduğu 4 şubenin tamamı katılmıştır. Araştırma ölçeği, araştırmacı tarafından çok yönlü bir çabayla geliştirilmiştir. “Ortaöğretim Son Sınıflar Öğrenci Memnuniyet Ölçeğinin” geliştirilmesi sürecinde, aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında, öncelikle içeriğinde, ortaöğretim sürecinin önemi, özellikle zorunlu ortaöğretim ve işlevlerinin yer aldığı geniş kapsamlı bir alanyazın incelemesi gerçekleştirilmiştir. Alanyazın taraması sürecinde, ortaöğretim okul türleri ve alan çeşitliliğine ilişkin etkenler de incelenmiştir. Ölçeğin hazırlanması aşamasını içeren kuramsal etkinlikler aşamasında, Türkiye’de ortaöğretimle ilgili olarak hazırlanan yasal ve yönetsel düzenlemelerin neler olduğu araştırılmıştır. Alanyazın taraması, yasal ve yönetsel düzenlemelerin incelenmesi ile ilgili işlemlerden sonra, farklı Anadolu liselerinde görev yapan müdür, müdür yardımcıları, öğretmenler, psikolojik danışman ve rehberlerle görüşülmüştür. Bütün bu işlemlerden sonra, 47 maddeden oluşan taslak bir araştırma formu hazırlanmıştır. Taslak form maddeleri, incelenmek ve kapsam geçerliliğine ilişkin görüş, eleştiri ve önerileri alınmak üzere, ölçme ve değerlendirme, eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi akademisyenlerine yönlendirilmiştir. Akademisyenlerden gelen dönütler sonrası, taslak formda bulunması hem istatistiksel hem de içerik özellikleri açısından uygun bulunmayan 6 madde formdan çıkarılmıştır. Taslak formda kalan 41 madde ile Anadolu Liselerinde öğrenim gören 56 öğrencinin katıldığı ön uygulamaya gidilmiştir. Ön uygulama verileri üzerinde yapılan analizler sonucu, ölçeğin 32 maddeden oluşan çok faktörlü bir yapıya sahip olduğu; ayrıca geçerlik ve güvenilirlikle ilgili ölçütleri de karşıladığı görülmüştür. Ölçeğin faktörlerince açıklanan toplam varyansın % 46.332 olduğu saptanmıştır. **Tablo 1’de** ölçeğin faktörlerine göre, varyans oranlarıyla Cronbach Alfa güvenilirlik kat sayılarına yer verilmiştir.

**Tablo 1. Ortaöğretim Son Sınıf Öğrencileri Okul Memnuniyet Ölçeği Faktörlerinin Varyans Oranları ve Cronbach Alfa katsayıları**

Faktör	Açıklanan	
	Varyans %	Cronbach Alfa
Tanıma ve Öğrenci Merkezli Öğretim Hizmetleri	11.904	.871
Sınıf İçi Akademik Gelişim Hizmetleri	19.287	.918
Öğrenci Kişisel Gelişim Hizmetleri	7.863	.825
Öğrenci Sosyal Gelişim Hizmetleri	7.278	.813

#### Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma ölçeği, 5’li Likert yaklaşımıyla düzenlenmiştir. Buna göre “hiç” seçeneği (1) ve ölçek değerlendirme aralığı 1.00-1.79; “az” (2), 1.80-2.59; “orta” (3), 2.60-3.39; “çok” (4), 3.40-4.19 ve “tam” seçeneği (5), ölçek değerlendirme aralığı ise 4.20-5.00’dir. Araştırmadan elde edilen betimsel verilerin analizinde, aritmetik ortalama ( $\bar{X}$ ), frekans (f), % ve standart sapma (ss) değerlerinden yararlanılmıştır. Parametrik test varsayımlarını karşılayan bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin analizinde t-testi kullanılmıştır. Parametrik test varsayımlarını karşılamayan araştırma verilerinin analizinde ise Kruskal Wallis H-testine ilişkin istatistikler ile Mann Whitney U-Testinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak ise .05 değeri esas alınmıştır.

## BULGULAR VE YORUM

Araştırma bulguları, öncelikle öğrencilerin okul memnuniyet durumları, faktörlere göre, betimsel istatistiklerden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Ardından bulguların, bağımsız değişkenlere yorumlanması sağlanmıştır.

### Okul Öğrenci Memnuniyetine İlişkin Bulgular

“Ortaöğretim Son Sınıf Öğrenci Memnuniyet Araştırmasından” elde edilen bulgulara göre, öğrenciler: “Tanıma ve öğrenci merkezli öğretim hizmetlerini” ( $\bar{X}=3.52$ ) “çok” düzeyinde yeterli bulmaktadır. Bu faktör, aynı zamanda ölçeğin faktörleri içerisinde, okulun en yüksek performansa sahip olduğu faktördür. Bulgulara göre, okulda öğrencilere ortaöğretimin zorunlu eğitim kapsamında yer aldığı” (md. 1; 3.80) en yüksek düzeyde vurgulanan etkinliktir. Öğrencilere, okul yönetimi ve öğretmenlerince bu kademinin zorunlu eğitim kapsamında yer aldığı ve her öğrencinin bu süreci tamamlaması gerektiği kavratılmaktadır. Diğer yandan, öğrencilere, okulun akademik bilişsel gelişim imkânları ve bunlardan yararlanma yolları da “çok” düzeyinde tanıtılmaktadır (md. 2; 3.74). **Tablo 2’de** görüldüğü gibi öğrencilerin, özellikle 11. ve 12. sınıflarda öğrenim görecekları akademik gelişim alanlarının belirlenmesinde performans düzeylerinin dikkate alındığı anlaşılmaktadır (md. 4; 3.71). Ölçeğin bu boyutunda, dikkat çekici bir diğer bulgu da öğrencilerle empatik iletişim kurma becerilerine ilişkindir (md. 3; 3.72).

Öğrenciler, “sınıf içi yaşantılar ve akademik gelişim” faktöründe ise okullarını ( $\bar{X}=3.49$ ) “çok” düzeyinde yeterli algılamışlardır. Ancak, bu faktörde öğrencilerin, oldukça değişken olarak algılanabilecek görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Dolayısıyla okulun sınıf içi akademik eğitim hizmetleri performansının, geniş bir yelpazede sergilendiği görülmektedir. **Tablo 2’de** görüldüğü gibi “Üniversite sınavlarına hazırlık için yaz tatilinin değerlendirilmesi” (md. 5; 4.38) “tam” seçeneğinde ve en yüksek memnuniyet düzeyine sahip iş olarak değerlendirilmiştir. Üniversite sınavlarına hazırlık amacıyla yaz tatilinin değerlendirilmesi, okul yönetiminin özverili çabalarıyla gerçekleştirilen ve öğrencilerin de en memnuniyet verici iş olarak görüş belirttikleri etkinliktir. Bu bulgu, okul müdürünün etkili öğretim liderliğinde yapılan özverili akademik sosyal destek çalışmalarının, öğrencilerce ne kadar önemsendiğini ve onların bu durumu içselleştirilip onayladıklarının göstergesidir. Öğrencilerin, okul yönetimi ya da öğretmenlerin, onlar için gösterdikleri ekstra çaba ve gayretlerin değerini bilip farkında oldukları görülmektedir.

“Başarıların artırılması için, hafta sonu kurslarının düzenlenmesi (md. 6; 4.09)” ile “YGS hazırlıkları için gerekli öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi (md. 7; 3.87)” etkinlikleri de öğrencilerin, okulları için yüksek düzeyde memnuniyetlerini ifade ettikleri işler olmuştur. Bulgular, okulun, özellikle sınıf içi sosyal öğrenmelere dayalı akademik başarı kriterini, kendisi için önemli bir varlık gerekçesi haline getirdiğinin göstergesidir. Öğrenciler, “okul ve sınıf kurallarının” (md. 8; 3.66) memnuniyet verici bir düzeyde tanıtıldığı düşüncesini paylaşmaktadır. “Öğretim sürecine ihtiyaç hissettirme ve motivasyon sağlama” (md. 9; 3.60) etkinliği de “çok” düzeyinde gerçekleştirilen işler arasında yer almaktadır. Bu bulgu, sınıf yönetiminin “zaman boyutuna” uygun olarak, “dikkat çekme, hedeften haberdar etme ve güdüleme” işleri sırası izlenerek “öğretim liderliği” rolünde gerçekleştirildiğini göstermektedir.

**Tablo 2’de** görüldüğü gibi “Öğretmen performansı konusunda öğrenci görüşlerinin önemsenmesi” (md. 10; 2.98) ile ilgili memnuniyet düzeyinin, diğer etkinliklere göre, oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin, öğretmen performansına ilişkin görüşlerinin yeterince dikkate alınmadığını vurgulamaktadır. Ayrıca sınıf içi akademik uygulamalar konusunda, yönetimin, öğrencilerle eğitim hizmetlerinin niteliğine ilişkin işbirliği yetersizliği de anlaşılmaktadır. “Başarısızlığın giderilmesi için gerekli önlemlerin alınması” (md. 11; 2.85) konusu da okulun memnuniyet performansı düşük etkinlikleri arasında en dikkat çekici olanıdır. Bu durum, okulda, daha çok, genel akademik başarının önemsendiğini; öğrenciler arasında, karşılıklı ve çoklu rekabete dayalı genel bir yarışma ortamı yaratılmaya çalışıldığını göstermektedir. Doğaldır ki bu olgu, akademik başarı düzeyi düşük öğrenciler arasında, umutsuzluk, stres, endişe, kaygı ve yetersizlik duygusu yaratabilir.

**Tablo 2. Ortaöğretim Son Sınıf Öğrenci Memnuniyet Düzeylerine İlişkin**

**Görüşler (n=71)**

<b>Öğrenci Merkezli Öğretim</b>	$\bar{X}$	SS
1. Liselerin zorunlu eğitim kapsamında yer aldığı kavratılması	3.80	1.04
2. Okulun eğitim imkânları ve yararlanma yollarının tanıtımı	3.74	.88
3. Öğretmenlerin öğrencilerle saygı ve güven dolu iletişim kurması	3.72	1.09
4. Öğrenim alanının belirlenmesinde başarının dikkate alınması	3.71	1.13
<b>Akademik Gelişim</b>	$\bar{X}$	SS
5. Üniversite sınavlarına hazırlık için yaz tatilinin değerlendirilmesi	4.38	.83
6. Başarıların artırılması için, hafta sonu kurslarının düzenlenmesi	4.09	1.04
7. YGS hazırlıkları için gerekli öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi	3.87	1.10
8. Okulda ve sınıfta uyacağınız kuralların tanıtılması	3.66	1.26
9. Öğretim sürecine ihtiyaç hissettirme ve motivasyon sağlama	3.60	1.10
10. Öğretmen performansı için öğrenci görüşlerine başvurulması	2.98	1.30
11. Başarısızlığın giderilmesi için önlemlerin alınması	2.85	1.27
<b>Kişisel Gelişim</b>	$\bar{X}$	SS
12. Okul güvenliği ve sağlığı konusunda aileyle işbirliği yapılması	2.97	1.24
13. Sınıf kurallarına uyma konusunda aileyle işbirliği yapılması	2.92	1.27
14. Kötü alışkanlıklar konusunda ailenizle işbirliği yapılması	2.81	1.21
15. Spor, müzik, resim, tiyatro, edebiyat alanında gelişme imkânları	2.64	1.36
<b>Sosyal Gelişim</b>	$\bar{X}$	SS
16. Okulun sosyal etkinliklerine eşit katılma fırsatları sağlanması	3.32	1.26
17. Sosyal faaliyetlere, ihtiyaçlar doğrultusunda katılma imkânı	3.05	1.40
18. Rehberlik servisinden ihtiyaçlara göre yararlanma imkânları	2.90	1.34

“Öğrenci kişisel gelişim hizmetleri” ( $\bar{X}=2.83$ ) bu araştırmada, okulun performansı en düşük memnuniyet faktörü olarak ortaya çıkmıştır. “Okul güvenliği ve sağlığı” (md. 12; 2.97) ile “sınıf kurallarına uyum konusunda okul-aile işbirliği” (md. 13; 2.92) yeterli olmasa da belli bir memnuniyet düzeyine sahip etkinliklerdir. Ancak “Kötü alışkanlıklar edinilmemesi konusunda okul-aile işbirliği” (md. 14; 2.81) daha düşük memnuniyet düzeyine sahip bir iştir. Bu bulgunun, çok çeşitli ve yaygın medya baskısı, kötü arkadaş, suç örgüt ve şebekeleri, kontrolsüz sosyal çevre ve boş zaman etkinlikleri, sigara, alkol, uyuşturucu, uçuşu madde kullanımı gibi olumsuz birçok etkenin pençesi altında bulunabilecek öğrenciler için yetersiz bir okul-aile



etkileşimini yansıttığı açıktır. “Spor, müzik, resim, tiyatro, edebiyat gibi alanlarda gelişme imkânları” (md. 15; 2.64); bütün ölçek içerisinde, en düşük memnuniyet düzeyinin vurgulandığı etkinliktir. Öğrencilerin, daha çok bilişsel akademik rekabeti içeren öğretim faaliyetleri içerisinde bulunmaları sağlanmaktadır. Onların spor, müzik, resim, tiyatro, edebiyat vb. alanlarda çok yönlü kişisel gelişimini içeren etkinliklerde bulunmaları için, gerekli imkân ve fırsatlar yaratılamamaktadır. Bu duruma, okullarda, çoğunlukla öğrenci merkezli bireysel akademik gelişime önem verilmesi ve okulların alternatif gelişim imkânlarından yoksun olması yol açmış olabilir.

Öğrenciler, “sosyal gelişim hizmetlerini” ( $\bar{X} = 3.07$ ) “orta” düzeyde memnuniyet verici bulmaktadır. Bu faktörde, özellikle “sosyal etkinliklere eşit katılım fırsatları sağlanması” (md. 16; 3.32) en memnuniyet verici etkinlik olarak görülmüştür. Öğrencilerin, diğer yandan, sosyal etkinliklerde ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda rol aldıklarını da belirttikleri görülmektedir (md. 17;  $\bar{X} = 3.05$ ). Bu durum, okulda, sosyal etkinliklere katılım ve sosyal etkinliklerde yer alma konusunda, öğrencilere eşit fırsat ve imkânlar yaratılmaya çalışıldığını göstermektedir. “Rehberlik servisinden ihtiyaçlar doğrultusunda yararlanma imkânları sağlanması” (md. 18; 2.90) ise bu faktörde, öğrencilere göre, en düşük memnuniyet düzeyine sahip etkinliktir. Bu bulgu, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinin “orta” düzeyde bir performansa sahip olduğunu göstermekte; ancak öğrencilerin bu performans düzeyinden, diğer etkinliklere göre, yeterince memnun olmadıklarını da ortaya koymaktadır. Okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi, öğrencilere, onların memnuniyetlerini üst düzeyde kazanabilecek çok çeşitli ve ihtiyaçlarına uygun, yardım, destek ve danışmanlık hizmetleri sağlayamamaktadır.

### Öğrencilerin Kişisel Değişkenlerine Bulgular

Öğrencilerin kişisel değişkenlerine ilişkin veriler, **Tablo 3’te** verilmiştir. Okuldaki kız ve erkek öğrenci sayılarının hemen hemen eşit olduğu görülmektedir. Erzincan Anadolu Lisesi son sınıf öğrencileri 2 alanda akademik eğitim almaktadır. Ancak bu alanlardan sayısal öğrencilerinin tüm lise son sınıf öğrencileri arasında 5’te 3’lük (3/5) bir çoğunluk oldukları belirlenmiştir. Yani lise son sınıf öğrencilerinin % 60’ını sayısal (matematik-fen) öğrencileri oluşturmaktadır. Eşit ağırlık (Türkçe-matematik) öğrencilerinin oranı ise yalnızca % 40’tır. Buna göre, okulda, son sınıflarda öğrenim gören öğrenciler arasında hiç sözel (sosyal) ve yabancı dil öğrencisinin olmaması dikkat çekmektedir. Bu bulgu, özellikle yabancı dilin de içinde yer aldığı sosyal bilimler alanının kısıtlılığını ortaya koymaktadır. Fen liseleri ile mesleki ve teknik ortaöğretimde de eşit ağırlık, dil ve sözel alanların kısıtlılığı esas alındığında, ortaöğretimde sosyal bilimler alanının, sadece sosyal bilimler liseleriyle sınırlandırıldığı ve oldukça yetersiz kaldığı dikkat çekmektedir.

Anne öğrenim durumu değişkenine göre, öğrencilerden, 1/3’ten fazlasının annesi ilkökul, yaklaşık 1/3’ünün (3’te 1) annesi ortaokul, yalnızca % 8.50’si ise üniversite mezunudur. Bu bulgular, lise son sınıf öğrencilerinin annelerinden oluşan çağ nüfusunda, öğrenim düzeyinin, oldukça düşük olduğunun da göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu durum, aynı zamanda, yetişkinler, özellikle kadınlar için yaşam boyu eğitimin (life-long learning) ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. **Tablo 3’te** görüldüğü gibi baba öğrenim düzeyinin ise annelere göre, özellikle üniversite öğreniminde yaklaşık 4 kat (% 40.80) daha fazla olduğu görülmektedir. Anne öğrenimine göre, öğrencilerin, yaklaşık 2/3’ünden fazlasının annesi toplamda ilköğretim mezunu iken, baba öğreniminde bu durum, yaklaşık 1/3’ten daha azdır. Bu

bulgulara göre, öğrencilerin anne-babalarının oluşturduğu çağ nüfusunda, erkek çocuklarının eğitiminin daha çok önemsendiği, özellikle belirtilen bu çağ nüfusunda, özellikle erkek çocuklarının yükseköğreniminin kız çocuklarına göre, çok daha fazla önemsendiği dikkat çekmektedir. Bu durum, zorunlu eğitimde kız çocuklarının eğitiminin, olabildiğince önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Türkiye’de ortaöğretim de zorunlu eğitim kapsamına alınmasıyla kız çocuklarının eğitiminin kamu yönetimi ve kamuoyunca daha çok önemsenmesi ihtiyacı hemen hemen karşılanmış gibidir. Bu nedenle halen zorunlu eğitim kapsamına alınmayan okulöncesi eğitim de dâhil olmak üzere, Türkiye’de, ilk ve ortaokullar ile liselerde kız çocuklarının, örgün eğitimde okullaşmalarının sağlanması için, gerekli önlemlerin alınması gerekir. Ayrıca bütün öğrencilerin okullarına tam zamanlı devamı hem öğrenci hem okul hem de toplum için önemli bir gereksinim ve aynı zamanda yönetsel bir zorunluluktur (Çelik, 2011; Karaman, 2008; Özbaş, 2010; Özbaş, 2012; Zanjani and Alami, 2009).

**Tablo 3’te** görüldüğü gibi öğrencilerden büyük bir çoğunluğunun annesi işsizdir. Yalnızca yaklaşık % 10’unun memur olduğu görülmektedir. Anne istihdamında, üniversite mezunu oranının düşük olması da önemli bir etki yaratmaktadır. Baba açısından ele alındığında ise % 40’ı memur, 1/5’i işçi, yaklaşık 1/3’ü ise serbest meslek sahibi ve esnaftır. Baba istihdamında, işsiz oranının, yalnızca % 1.40 olması; aile gelirin baba istihdamından sağlandığını göstermektedir.

Gelir düzeyine ilişkin veriler, ailelerden, 1/7 (% 15.50)’sinden fazlasının, Türkiye’de yürürlükte olan asgari ücretten çok çok daha az ve asgari ücret düzeyinde bir aylık gelire sahip olduğunu göstermektedir. 2016 Şubat ayı itibarıyla Türkiye’de 4 kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için gerekli harcama miktarı 1407.42 TL (TÜRK-İŞ, 2016)’dir. Bu miktar, açlık sınırında bir gelire işaret etmekte; ailelerin, özellikle yukarıda ifade edilen düzeyde bir gelire sahip olan ailelerin, çocuklarının öğrenimi için, olabildiğince ekonomik baskı hissettiklerini göstermektedir. Yalnızca bu araştırma verisiyle bile 2015 yılında, özel öğretim okullarından temel liselere 3220 ve ortaöğretime, kamu kaynaklarından ödenen 3750 TL (MEB, 2015b)’nin, sosyal adaletten ne derece uzak bir uygulama olduğu düşünülebilir. Bu uygulama, aynı zamanda eğitimde imkân ve fırsat eşitliğini ortadan kaldıran bir eğitim ekonomisi anlayışı olarak da algılanabilir. Öğrencilerden 2/5’inden fazlasının gelir düzeyi, 1501-2500 TL arasındadır. Bu miktar, yoksulluk sınırından çok, açlık sınırlarına yakın bir gelir düzeyine işaret etmektedir. Yoksulluk sınırı, 4 kişilik bir ailenin gıda ile birlikte, giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık vb. harcamalarını içeren 4584.44 TL (TÜRK-İŞ, 2016) aylık tutardır. Öğrencilerden, yaklaşık 1/3’ünün aylık geliri ise 2501-4000 TL arasındadır. Bu aylık gelir düzeyi ise yoksulluk sınırının altında olmakla birlikte, yoksulluk sınırlarına yaklaşabilen bir gelir düzeyini ifade etmektedir. Öğrencilerden, % 11.30’unun geliri ise yoksulluk sınırları içerisinde. Bu veri, ailelerden çok küçük bir kısmının gıda ihtiyaçlarıyla birlikte, giyim, konut, ulaşım, eğitim, sağlık vb. ihtiyaçlarını da karşılayabildiğini göstermektedir. Bu grupta yer alan ailelerin çocuklarının eğitimi için, önemli bir ekonomik problem yaşamayacakları ileri sürülebilir. Ailelerden, yalnızca % 2.80’inin aylık geliri 5501 TL üzerindedir. Çok küçük bir oran da olsa en yüksek gelir düzeyine sahip olan bu ailelerin, çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını, ekonomik yönden, kolaylıkla karşılayabilecekleri düşünülebilir.

**Tablo 3. Öğrenci Kişisel Değişkenlerine İlişkin Veriler**

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kız	35	49.29
	Erkek	36	50.71
Öğrenim Alanı	Sayısal	42	59.15
	Eşit Ağırlık	29	40.85
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	25	35.20
	Ortaokul	23	32.40
	Lise	17	23.90
	Üniversite	6	8.50
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	10	14.10
	Ortaokul	11	15.50
	Lise	21	29.60
	Üniversite	29	40.80
Anne Mesleği	İşsiz/Ev Hanımı	59	83.10
	Memur	7	9.90
	İşçi	1	1.40
	Serbest Meslek	3	4.20
	Emekli	1	1.40
Baba Mesleği	İşsiz	1	1.40
	Memur	28	39.40
	İşçi	14	19.70
	Serbest Meslek	11	15.50
	Esnaf	11	15.50
	Emekli	6	8.50
Gelir	0-1000 TL	2	2.80
	1001-1500 TL	9	12.70
	1501-2500 TL	29	40.80
	2501-4000 TL	21	29.60
	4001-5500 TL	8	11.30
	5501 TL +	2	2.80

**Kişisel Değişkenlere Göre Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması**

Kız ve erkek öğrencilerin okul memnuniyetine ilişkin görüşlerinin karşılaştırıldığı bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, kız öğrencilerin ölçeğin bütün faktörlerinde (F1  $\bar{X}$  =3.61; F2  $\bar{X}$  =3.63; F3  $\bar{X}$  =2.96; F4  $\bar{X}$  =3.28) , okullarının kendilerine yönelik eğitim hizmetlerini erkek öğrencilerden (F1  $\bar{X}$  =3.44; F2  $\bar{X}$  =3.36; F3  $\bar{X}$  =2.73; F4  $\bar{X}$  =2.88) daha memnuniyet verici buldukları ortaya çıkmıştır. Kız ve erkek öğrenci görüşleri arasında, t-testi sonuçlarına göre, istatistiksel olarak anlamlı farklılık, ölçeğin “öğrenci sosyal gelişim hizmetleri faktöründe” ortaya çıkmıştır. **Tablo 4’te** görüldüğü bu faktörde, t istatistiksel değerine (1.2622) ait olasılık düzeyinin (p=.002); seçilen manidarlık düzeyinden (p\* $<$ .05) daha düşük olduğu [t (69)=1.2622, p $<$ .05] saptanmıştır. Kız öğrenciler, okullarının, kendilerine yönelik sosyal gelişim hizmetlerini erkek öğrencilerden daha fazla memnuniyet verici bulmaktadır. Bunun nedeni, kız öğrencilere,

sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında ve sosyal kulüp faaliyetlerinde daha fazla imkân sağlanmasıyla ilgili olabilir.

**Tablo 4. Kız ve Erkek Öğrencilerin Sosyal Gelişim Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin**

Grup	N	$\bar{X}$	SS	df	t	p
Kız	35	3.28	1.36	69	1.2622	.002
Erkek	36	2.88	1.25			

p<.05\*

Öğrencilerin öğrenim gördükleri alan değişkenine ilişkin olarak, “sayısal” alan öğrencilerinin bütün faktörlerde (F1  $\bar{X}$  =3.63; F2  $\bar{X}$  =3.64; F3  $\bar{X}$  =2.98; F4  $\bar{X}$  =3.31), “eşit ağırlık” öğrencilerinden (F1  $\bar{X}$  =3.37; F2  $\bar{X}$  =3.27; F3  $\bar{X}$  =2.65; F4  $\bar{X}$  =2.73) daha fazla memnuniyet düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Sayısal alan öğrencilerinin okulun, özellikle “öğrenci merkezli öğretim” ile “sınıf içi akademik gelişim hizmetleri” konusunda, okullarını daha memnuniyet verici algıladıkları saptanmıştır. Bu bulgular, okulun, özellikle hem bireysel hem de sınıf içi sosyal akademik gelişim ve öğretim hizmetleri bağlamında, “sayısal” alan öğrencilerini daha fazla dikkate aldığını göstermektedir. Ayrıca okulun, eğitim hizmetleri uygulama sürecinde, sayısal alan ağırlıklı bir yönetim anlayışı izlediğini ortaya koymaktadır. Ölçeğin 3. faktörü olan “öğrenci kişisel gelişim hizmetlerinde” de sayısal alan öğrencilerinin öznel ihtiyaç, problem, ilgi ve isteklerini karşılamak için daha çok çaba sarf edildiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin, özellikle “sosyal gelişim hizmetleri faktörüne” ilişkin görüşleri arasında farklılık olduğu saptanmıştır. **Tablo 5’te** görüldüğü gibi Mann Whitney U-Testi sonuçlarına göre, alan değişkeni açısından, istatistiksel olarak, “sosyal gelişim hizmetleri faktöründe” görüşler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (U=459.75, p<.05). Sıra ortalamalarına bakıldığında, “sayısal alan” öğrencilerinin “sosyal gelişim hizmetleri faktöründe” daha yüksek memnuniyet düzeyi işaret ettikleri görülmektedir. Bu bulgu, sayısal alan öğrencilerinin okulun sosyal etkinliklerinde daha çok rol ve yer aldıklarının; ayrıca sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyal problemlerinin çözümünde daha fazla öncellendiklerinin göstergesidir.

**Tablo 5. Alan Değişkenine Göre Grupların Sosyal Gelişim Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Mann Whitney U-Testi Sonuçları**

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra	U	p
			Toplamı		
Sayısal	42	41.48	1661.25	459.75	.023
Eşit Ağırlık	29	29.82	894.75		

p<.05\*

Anne öğrenim durumu değişkenine göre, öğrencilerin okullarının eğitim hizmetlerini değerlendirdikleri karşılaştırmalar sonucu, görüşler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. **Tablo 6’da** anne öğrenim durumuna göre, öğrenci görüşlerinin

karşılaştırıldığı Kruskal Wallis H-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin görüşlerini içeren sıra ortalamalarının birbirine benzer olduğu saptanmıştır [ $\chi^2(3)=459.75, p>.05$ ]. Öğrenci memnuniyet düzeyine ilişkin görüşlerin, anne öğrenim durumuna göre değişmemesinin nedeni, öğrencilerin Anadolu liselerine yüksek düzeyde ve belli bir puan ortalamasıyla girişleri ile okulun bireysel ve sosyal akademik gelişime önem veren yönetsel uygulamaları yol açmış olabilir. Baba öğrenim durumu değişkeni açısından da benzer yorumlar paylaşılabilir. Okul ve sınıf yönetiminden beklenen daha çok bireysel ve okula dayalı akademik başarıdır. Bu nedenle okulda, diğer etkenlerden çok daha fazla bilişsel akademik gelişim ağırlıklı uygulamalara yer verildiği anlaşılmaktadır. Okul, öğrencileri için, önemli düzeyde bilişsel akademik başarı ağırlıklı uygulamalar işe koşmakta; aynı zamanda bu yönlü yönetsel kayguları temele almaktadır. Böylelikle öğrencilerin, öznel kişisel değişkenleri olan, anne, baba mesleği ile gelir değişkeninin, onların bireysel ve sosyal akademik başarıları üzerinde, önemli bir etki yaratmadığı ortaya çıkmaktadır. Okulda, öğrencilere, yaz tatili ile hafta sonları, öğrencilerin akademik başarılarını önemli düzeyde artıracak etkili eğitim hizmetleri ve öğretim desteği verilmektedir. Bu hizmetler karşılığında, öğrencilere ekonomik olarak, herhangi bir harcama sorumluluğu ya da yükümlülük de getirilmemektedir. Bu yönetsel uygulamalar, öğretimde doğal olarak bireysel değişkenlerin etkilerini minimize etmektedir. Anadolu liselerine girişte, bilişsel akademik performansa dayalı bir sıralama esasına göre öğrenci alınmakta; bu uygulama öğrencilerin homojen akademik gruplar oluşturmalarına neden olmaktadır.

**Tablo 6. Anne Öğrenimine Göre Sınıf İçi Akademik Gelişim Faktörüne İlişkin****Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırıldığı Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları**

Grup	n	Sıra Ort.	sd	$\chi^2$	p
İlkokul	25	34.11	3	3.05	.463
Ortaokul	23	38.98			
Lise	17	33.59			
Üniversite	6	30.07			

p>.05

**TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER**

Türkiye’de, demokratik yönetim, 2012-2013 Öğretim Yılı’ndan itibaren, politik ve yasal güç etkenleri ile bireysel ve toplumsal getiri oranlarına ilişkin birçok değişkeni dikkate alarak, ortaöğretimi zorunlu hale getirmiştir. Bu karar ve uygulama, toplumsal kalkınmaya önemli katkılar sağlayabilecek bir değişim sürecidir. Ancak demokratik sistemlerde, kararların verilip hayata geçirilmesi kadar, süreç ve sonuçlarının etkili olarak yönetimi ve denetimi de önemlidir. Çünkü verilen kararlar doğrultusunda, uygulayıcıların eylemlerinin etkilenmesi, değiştirilmesi, düzeltilmesi ve geliştirilmesi gerekebilir. Zorunlu ortaöğretimde, eğitim hizmetlerinden yararlanan birincil taraflar olarak, öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin hangi yönde ortaya çıktığının saptanması eğitim ve okul yönetimlerinin en temel sorumluluklarından biridir. Her kademe ve okul türünde, öğrenciler, okulların hem öznesi hem de varlık gerekçesidir. Okullar, öğrencileri için var olduklarını, öğrencilerine sundukları eğitim hizmetleriyle kanıtlamak

durumundadır. Bu olgu, zorunlu eğitim sürecinde, daha fazla önem taşımaktadır. Çünkü zorunlu eğitimde, öğrenciler, okulda, eğitim sürecinde, kendi irade ve istekleri yanında, zorunlu olarak da bulunmak mecburiyetindedirler.

Okulöncesi eğitimden yükseköğretime kadar, hemen hemen bütün öğrenim süreçlerinde okulların öznesi, varlık gerekçesi öğrencilerdir. Toplumsal kalkınma ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile okulların bulunduğu sosyal tabaka, köy, kasaba ve kent gibi yerleşim birimlerine göre, öğrencilerin eğitim hizmetlerinden ne derece memnun olduklarının ortaya çıkarılması, başta kamu yönetimi olmak üzere, eğitim ve okul yönetimlerinin; büyük bir sorumluluk gereği, yerine getirip karşılamaları gereken yükümlülükleridir. Eğitim sisteminin niteliğine, hangi yönde etkililik gösterdiğine ve performans yeterliklerine ilişkin dönütlerin, zamanında alınmaması, sistemin, olması gerektiği gibi düzeltilip geliştirilmesini sağlayamamaktadır. Ancak bu durumda, önemli bir kamusal ve akademik sorumluluk, araştırmacılara, teorisyenlere düşmektedir. Eğitim yönetimi, denetimi, planlaması, ekonomisi ve politikası konularında, çalışmalar yapan araştırmacı, teorisyen ve uygulamacıların, eğitim hizmetlerinin var olan performansını, hizmet alan tarafların algı, görüş ve değerlendirmelerinden hareketle ortaya koymaları hem kamusal hem de akademik etik bağlamında, önemli bir sorumluluktur.

“Lise Son Öğrencileri Okul Memnuniyet Araştırmasına” göre, öğrenciler, okullarını “tanıma ve öğrenci merkezli öğretim hizmetleri” boyutunda, ihtiyaç ve isteklerini karşılayabilecek niteliklere sahip yeterliklerde algılamaktadır. Öğrenciler, öğrenci merkezli, yani bireysel öğrenmeye dayalı öğretim hizmetlerinde, okullarının etkililiğine dikkat çekmektedirler. Öğrenci görüşlerine göre, okulun en memnuniyet verici etkinliği: “Üniversite sınavlarına hazırlık için yaz tatilinin değerlendirilmesidir.” Okul yönetimi ve öğretmenler, öğrencilerini YGS ve LYS’ye hazırlamak için, yaz tatillerinden feragat etmektedirler. Ortaöğretim son sınıf öğrencileri: “Başarıların artırılması için, hafta sonu kurslarının düzenlenmesi” ile “YGS hazırlıkları için gerekli öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi” konularında da okullarını etkili ve memnuniyet verici bulmaktadırlar. Araştırma sonuçlarına göre, lise son sınıf öğrencileri, okullarının, onlara sağladığı ekstra eğitim imkânlarının farkındadır ve bunun önemini vurgulamakta; özveri ve karşılık beklenmeksizin yapılan bu çalışmaların değerini de bilmektedirler. Araştırma sonuçları, öğrencilerin, öğrenci merkezli bireysel öğretim ile sınıf içi eğitim hizmetleri konusunda, akademik ve bilişsel yönden belli bir düzeyde geliştirilmeye çalışıldıklarını ortaya koymaktadır. Ancak öğrencilerin, kişisel ve sosyal gelişim hizmetleri konusunda yeterince yetiştirilemedikleri görülmektedir. “Öğrenci kişisel gelişim hizmetleri boyutu”; aynı zamanda okulun yeterli etkililikte algılanmadığı bir etkinlikler zincirini yansıtmaktadır.

Kız öğrenciler, ölçeğin bütün boyutlarında, okulun eğitim imkân ve hizmetlerinin başarısına dikkat çekmekte; özellikle “sosyal gelişim hizmetleri” konusunda, memnuniyet verici bir etkililik performansı vurgulamaktadırlar. LYS’ye hazırlık konusunda, “sayısal” alan öğrencileri, okullarının, kendilerine sunduğu akademik, bilişsel gelişim imkânlarını, memnuniyet verici algılamaktadır. Sayısal alan öğrencileri, özellikle okullarının “sosyal gelişim hizmetleri boyutunda”, kendilerine sağlanan imkânların etkililiğini vurgulamaktadırlar. Araştırma sonuçlarına göre, kız öğrencilerin, rehberlik servisinin hizmetlerini etkili buldukları saptanmıştır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda, aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Zorunlu ortaöğretimde öğrenci memnuniyetini içeren araştırmaların, aile memnuniyetini de içerecek şekilde, ilk ve ortaokullara, hatta okulöncesi eğitime de yaygınlaştırılması özendirilmelidir.
- Okul memnuniyetiyle ilgili daha geniş kapsamlı araştırmaların, genel ortaöğretimle birlikte, mesleki ve teknik ortaöğretim, güzel sanatlar ve spor liseleriyle ortaöğretim okullarının farklı program alanlarında da yapılması sağlanmalıdır.
- Kamu okulları arasındaki fırsat ve imkân eşitsizliklerinin giderilmesine; ayrıca kamu okullarının özel okullarla niteliksel eşitliğine yönelik çabalara daha fazla önem verilmelidir.
- Örgün ortaöğretim kapsamında bulunmadıkları halde, ortaöğretim sürecinde yer alan “açık liselerin” niteliğine yönelik olarak hem öğrenci hem yönetici hem de demokratik kamuoyundan görüş alınmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı’nın ortaöğretim çağ nüfusunun tamamının örgün eğitimde okullaşması ve öğrencilerin okullarına tam zamanlı devamının sağlanması için, gerekli önlemleri alması ve bu konuda okul yönetimleriyle öğretmenleri bilinçlendirmesi gereklidir.
- Ortaöğretim okullarında öğrencileri çok yönlü olarak geliştirecek kişisel ve sosyal gelişim imkânlarına daha fazla yer verilmesi gerektiği önerilmiştir.

### KAYNAKÇA

- Arın, A. (2006). *Lise yöneticilerinin öğretim liderliği davranışları ile kullandıkları karar verme stratejileri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Babil, F. (2009). *İlköğretim okulu müdürlerinin vizyoner liderlik özelliklerine sahip olmaları ile öğretmenlerin örgütsel adanmaları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Eskişehir.
- Bahar, M. (2009). *Ortaöğretim kurumları sınavına göre Anadolu ve fen liselerine yerleştirilen öğrencilerin OKS ve ÖSS sonuçları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Balkar, B. (2012). *Ortaöğretim okulu müdürlerinin liderlik becerilerinin bilgi yönetimi süreç yeterliklerindeki rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (20. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakar, M. (2010). *Örgüt toplulukları arasında meşruiyet yayılımları: Türkiye’de özel ortaöğretim okulları, 1993-2004*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Başkent

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Doktora Programı, Ankara.

Çelik, D. (2011). *İlköğretim okul yöneticilerinin sahip olması gereken vizyoner liderlik özelliklerine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Daniels, D. M. (2009). *Leadership, learning and school change: the elementary principal's role in teacher professional development*. Doctoral Dissertation, Capella University. UMI® UMI Microform 3366276 Copyright 2009 by ProQuest LLC. Ann Arbor, MI 48106-1346. 789 East Eisenhower Parkway P. O. Box 1346, USA.

Dızman, Ş. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında eğitim maliyetlerinin analizi –Erzurum il merkezinde kamu ve özel ortaöğretim kurumları karşılaştırması-* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Erzurum.

Ekiz, D. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ivancevich, J. M. & Matteson, M. T. (2002). *Organizational behaviour and management*. U.S.A: The Mc.Graw-Hill Company.

Karaman, F. (2008). *İlköğretim okullarında görev yapan okul müdürlerinin göstermiş olduğu liderlik ve etkili yöneticilik davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kıranlı, S. (2010). *Eskişehir il merkezindeki devlet ve özel lise müdürlerinin yönetici davranış biçimleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Doktora Programı, Ankara.

Kırhan, T. (2009). *Bir okul müdürünün yönetim ve liderlik anlayışının değerlendirilmesi örnek olay incelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2015a). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2014-2015*. ISSN 1300-0993 ISBN 978-975-11-3901-6 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Resmi İstatistik Programı Yayını.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2015b). 2015-2016 Öğretim Yılı Eğitim ve Öğretim Desteği Başvuru ve Yerleştirme e-Kılavuzu. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, 31.07.2015, 93778809-405.01-E.7693023.

Özbaş, M. (2009a). *İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler - The family-school relationship duties that primary school administrators actually performing and supposed to perform*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Ankara.

Özbaş, M. (2009b). *İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler - The school-family relationship duties that primary*



- school administrators actually perform and are supposed to perform. Eğitim ve Bilim Dergisi – Education and Science, 34, 154, 69-81.*
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri - the reasons of absenteeism in primary schools. *Eğitim ve Bilim – Education and Science, 35 (156): 32-44.*
- Özbaş, M. (2012). Kız çocuklarının ortaöğretimde okullaşma oranlarına etki eden nedenlere ilişkin algıları - perceptions of girls related to the reasons that affect schooling rates in secondary education. *IJTASE International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education, 1, 4, 60-71.*
- Özbaş, M. (2013a). Perceptions of parents about performance levels of elementary education branch guidance counselors related to the family satisfaction. *Crown Research in Education (ISSN 2276-7436), 3, 1, pp. 01-07.*
- Özbaş, M. (2013b). İlköğretim okulu yöneticilerinin ilköğretim birinci sınıf öğrenci ailelerinin okul yaşamına katılım eğitimi konusundaki görevlerine ilişkin veli algıları - The perceptions of parents about the duties of primary school administrators related to the attendance education of primary school first grade students' families to school life. *Eğitim ve Bilim - Education and Science, 38, (170): 61-78.*
- Özbaş, M. (2013c). Perceptions of parents about performance levels of elementary education branch guidance counselors related to the family satisfaction. *Crown Research in Education (ISSN 2276-7436), 3, 1, pp. 01-07.*
- Özbaş, M. (2014). İlköğretim okulu yöneticilerinin aile memnuniyetini karşılama düzeyine ilişkin veli algıları - Views of parents related to elementary education school administrators' level of ensuring family satisfaction. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi EBAD Uluslararası E-Dergi– Journal of Educational Sciences Research JESR International, Peer Reviewed, E-Journal, 4 (1), 243-258. ISSN: 2146-5266. Cross<sup>ref</sup> DOI Number: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2014.41.12>*
- Resmî Gazete. (2012). İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Kanun No.: 6287. *28261 Sayı ve 30/3/2012 Tarihli Resmî Gazete.*
- Resmî Gazete. (2014). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. *29124 Sayı ve 19/9/2014 Tarihli Resmî Gazete.*
- TÜRK-İŞ. (2016). *Şubat 2016 açlık ve yoksulluk sınırı. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, TÜRK-İŞ Haber Bülteni, 25 Şubat 2016.*
- Türköz, M. (2002). *Türkiye’de ortaöğretim yatırımları ve verimliliği. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.*
- Zanjani, M. S. & Alami, F. (2009). Critical success factors of communities of practice in an Asian leading educational institute. *Asian Journal of Information Management, 3 (1): 1-6.*

### EXTENDED ABSTRACT

In Turkey, secondary education process as well as elementary education process including primary and secondary schools was included within the scope of compulsory education process as of 2012-2013 academic year. The secondary education has fairly different qualities in terms of its functions both creating the fundamentals of higher education and variety of school types and programs. In this research, it was aimed to reveal satisfaction of secondary education final grade students related to their schools through a scientific study.

“Secondary Education Final Grade Student Satisfaction Research” was a comparative descriptive study on relational screening model. The research scale was developed by the researcher through a multi-dimensional effort. During the scale development process, a pre-implementation was carried out by the participation of 56 students studying at Anatolian High Schools. As result of the analyses performed upon the data obtained from the pre-implementation, the scale was noticed to have a multi-factor structure with 32 items, and meet the criteria related to reliability and validity. The research scale was organized through 5-point Likert approach. T-test was used for the analysis of the data related to the independent variables meeting the parametric test assumptions. For the analysis of the research data not meeting the parametric test assumptions, the statistics related to Kruskal Wallis H-test and Mann Whitney U-test were benefited.

The students considered “Identification and student-centered educational services” ( $\bar{X} = 3.52$ ) as adequate at “much” level. This factor was also the one the school had the highest performance among the all factors of the scale. The students perceived their schools as adequate at “much” level in the factor of “in-class experiences and academic development” ( $\bar{X} = 3.49$ ). Making use of the summer holiday in order to prepare for the university exams was the activity actualized through the self-sacrificing efforts of the school management and mentioned by the students as the most satisfactory study. The activities of “organization of summer courses in order to increase success (item 6; 4.09)” and “maintaining required educational activities for YGS (The Transition to Higher Education Exam) preparations (item 7; 3.87)” were other studies students expressed their high level satisfaction for their schools. “Student personal development services” ( $\bar{X} = 2.83$ ) was the factor with the lowest satisfaction level in terms of the school performance in this research.

Female students considered social development services for themselves as more satisfactory rather than the male students. When line averages were regarded, “numerical field” students were noticed to indicate higher satisfaction level in “the factor of social development services.” According to the research results, high school final grade students were aware of the extra educational opportunities their school provided them and emphasized the importance of these opportunities. Whereas the students were tried to be developed at a specific level upon student-centered individual educational services academically and cognitively, they could not be adequately developed upon multi-dimensional social and personal development services. In accordance with the research results, it was suggested that opportunity and possibility equalities should be eliminated, and state schools were required to increase up to a level competing with the private schools.